

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

НАСТАВНА ПРОГРАМА

ЈАЗИК И КУЛТУРА НА ВЛАСИТЕ

VI ОДДЕЛЕНИЕ
ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, 2008

ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Сиг. 0802

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
(СКОПЈЕ)

Примено: 20.07.2008			
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
07	3669	1	

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ” бр. 58/00 и 44/02) и член 24 и 26 од Законот за основно образование („Сл. весник на РМ” бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 63/04, 82/04, 55/05, 81/05, 113/05, 35/06, 70/06 и 51/07), министерот за образование и наука донесе наставна програма по јазик и култура на Власите за VI одделение на деветгодишното основно училиште.

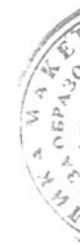
АРХИВСКИ ПРИМЕРОК

МАКЕДОНСКИ
УНИВЕРЗИТЕТ
СКОПЈЕ

1. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ЗА VI ОДДЕЛЕНИЕ

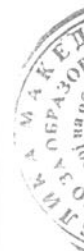
Ученикот/ученичката:

- да се оспособи да чита со разбирање различни текстови
- да зборува и пишува во сегашно, минато и идно време за настани и случувања, користејќи соодветни јазични елементи;
- да умее писмено да се изразува во различни форми опишување, пишување краток состав; раскажување;
- да раскажува, усно и писмено, настани и случувања во минати време ;
- да користи граматички и правописни норми при говорењето, читањето и пишувањето;
- да го збогатува речникот со нови зборови и изрази од влашки јазик;
- да учествува во разговор во кој искажува свои мислење, чувства и факти;
- да развива чувство на припадност кон својата култура и почит кон другите култури;

2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: Слушање, говорење, читање и пишување			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се оспособува да разбира посложени текстови; - да го открива и разбира хронолошкиот редослед на настаните во расказ и приказна; - да се оспособува да зборува за настани од секојдневниот живот и да користи сегашно, минато и идно време 	<p>Животот во нашата околина; Anvãrliga di mini</p> <p>- Слободно време; Chiro liber</p> <p>- Појави во природата и однесувањето на луѓето Tsi ari tu naturã</p>	<p>- Населба, град, село, татковина, cãsãbã, hoarã, patridã</p> <p>- музика, филм, детски претстави и спорт; muzicã, film, sport, spectacoli ti ficiuritsã, - празници – sãrbãtori, - објекти (автобуска и железничка станица, аеродром) , други служби и професии - garã , aeroport ...</p> <p>- телефонски разговори;</p> <p>- расказ, приказна, песна (pirmif, cãntic);</p> <p>- викенд, распуст, патувања, превозни средства (vichend, vacantsã,);</p> <p>- временски услови (ладно, топло, дожд, снег, магла); muhladã, arguari; ploai,</p> <p>- исхрана- mãcãri,</p> <p>- облека : видови на облека и обувки, величини, мода</p>	<p>-Активности за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушање и читање со разбирање на описи, и други текстови; - откривање на хронолошкиот редослед на настаните (подредување на реченици во текст, точен/неточен одговор итн). - Разговори за секојдневни активности и планови. - Пишување на кратки описи, барање/давање кратки информации, др. -- Разговори за интересот, на учениците и нивните секојдневни активности и др. -Разговор на тема- „Моите секојдневни активности". - Искажување на сопствено мислење за одредена тема.; - Разговори за минати настани.; зборување за своите секојдневни активности и за плановите; - Раскажување за познати теми за настани од минатото.

<ul style="list-style-type: none"> - да се потикнува да чита течно текстови со соодветна интонација и акцент; - да се оспособува да ја разбира содржината на текстови од различни извори (подолги описи на секојдневни активности и дејствија); - да се поттикнува да го открива значењето на непознат збор или израз во познат контекст. - да се оспособува да пишува поопширни писмени состави за себе и другите; - да умее да пишува од лично искуство за минатото (настан, активности); - да се оспособува да ги опишува своите планови за во иднина; - да умее да раскажува самостојно за позната тема (усмено или писмено). 	<ul style="list-style-type: none"> - Моите активности Activit ă tsli-a meali -Што можам -Tsi potu - Што умеам - Tsi shtiu/ minduescu ca pot -Опишување -Раскажување на позната тема 	<ul style="list-style-type: none"> - strani shi p ăputs ă, moda - нарачка во ресторан Tu restorantu - допаѓање/недопаѓање Изрази за: -барање/давање Caftu minduearea-a .., dau informari ca... информации за време и временски услови Cum easti chiolu? -барање/давање информации за просторот lu, C ăt largu easti ...? - барање/давање мислење Minduescu ca... - предлагање/ прифаќање или неприфаќање на предлог; Lipseashti/ nu lipseashti; nu pistipsescu ca...; - искажување на свое мислење; Minduescu ca..., - интонација и акцент, 	<p>Активности за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - читање и разбирање на дијалози, приказни и раскази; - трансформации на реченици; - подредување на реченици во подолг текст. <p>Активности за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пишување писмо, кратка биографија и др. - Раскажување за нешто што се случило порано; - раскажување за личните планови на ученикот и сл. - Пишување пораки, пријателски писма, што ќе прави во иднина итн. -Опишување на желби, планови за иднината. <p>Раскажување за позната тема (усно и писмено)</p>
--	---	--	--

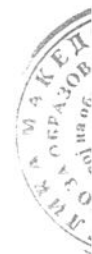
ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: Јазик

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
	1. Граматика		
<p>Ученикот/ ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се оспособува да ги препознава падежите кај именките; - да се оспособува да ги препознава описните, показните и прашалните придавки и правилно да ги применува во усниот и писмениот говор; - да умее да ги разликува повратните и прашалните заменки од другите зборови; - да употребува глаголите во сегашно, минато и идно време; - да умее да ги разликува простите и редните броеви и да ги употребува во усниот и писмениот говор; - да се оспособува да разликува прилози за време и место и да ги применува во усното и писменото изразување. 	<ul style="list-style-type: none"> - Падежи кај именките - Придавки: описни, показни и прашални - Заменки – повратни и прашални заменки - Глаголи (сегашно, минато и идно време - Броеви – редни броеви - Прилози за време и место 	<ul style="list-style-type: none"> - Падежи придавки: описни (mari, njiс), показни (aestā casā) и прашални (cari featā easti ...), - заменки: повратни (mi, ti, nā) и прашални заменки (cari), - глаголи сегашно sapā, идно va s-sapā минато време sārā (imperfectul), - броеви: редни броеви, unā, dau, prort - прилози за време (mani, azā, aseara) - место (aoa, aclo, 	<p>Активности за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - препознавање и примена на падежите кај именките; - препознавање на описни, показни и прашални придавки; - разликување на заменките од другите зборови и нивна правилна употреба во усниот и писмениот говор. - Вежби за примена на глаголите во сегашно (повратни и неправилни), минато и идно време; lni, vini, va-zinā <p>Активности за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разликување на редните од главните броеви; - правилно пишување и примена на редните броеви; Textu: Cros - усвојување и разликување на прилозите за време и место од другите зборови; - читање и пишување реченици и кратки текстови, со правилна примена на прилозите за време и место.
	2. Правопис		

- дасе поттикнува правилно да ги употребува интерпункциските знаци во за директен говор;	- Интерпункциски знаци: две точки, тире и наводници во директен говор	- Интерпункциски знаци : две точки, тире, наводници,	- Пишување реченици и кратки текстови за правилна употреба на интерпункциските знаци во директен говор;
- да умее да користи кратенки во текст.	Скратување на зборови (D-ни, d-rã, TV ...)	- скратеници.	- Активности за употреба на скратеници во текст, како на пр.: (D-ни, d-rã, TV ...).

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: Изразување и творење (часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
	1. Усно изразување		
Ученикот/ ученичката : - да се оспособува да прераскажува текстови по даден план; - да се поттикнува усно и писмено да опишува настани и случки од лично искуство;	- Прераскажување на текстови со следење на хронологијата на настанот (по даден план) - Раскажување на лични доживувања : (по даден план)	- Ппрераскажување, - раскажување, - опишување, - известување, - усвојување нови зборови и изрази.	Активности за: - прераскажување на обработени текстови; - раскажување на лични доживувања (по даден план); - известување по хронолошки даден план.
	2. Писмено изразување		
- да се оспособува да пишува текстови со замена на форми на именки, придавки и глаголи; - да умее да прераскажува писмено обработен текст со менување на крајот од текстот;	- Пишување на текст со замена на форми на именки (lemnu) , придавки (limnusit) и глаголи во даден контекст (tai lemnu); - Раскажување на содржини по даден	- Форми на именки; - нови зборови и изрази од различни текстови.	Активности за: - пишување на текстови со замена на форми на именки, придавки и глаголи ; - раскажување по даден почето или крај на настанот;

<p>- да умее да раскажува за доживеан настан (прослава, излет и сл.);</p>	<p>почеток или крај; - Писмени одговори на прашања од обработен текст; - Раскажување за доживеан настан;</p>		<p>- писмени одговори на прашања од обработен текст; - раскажување на доживеан настан.</p>
---	--	--	---

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: Култура на Власите			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ ученичката:</p> <p>- Да се поттикнува да чита различни творби од литературното творештво на Власите; - да го проширува интересот за обележјата и традициите од животот на Власите.</p>	<p>- Народни песни, инструменти, носии, ора и игри - Детски литературни творби - Стари занаети и други обележја од животот на Власите -Arhitectura di Crushuva</p>	<p>Народни песни, инструменти, носии, ора и игри (Dāndānā) -Детски литературни творби Portu ti –a nveatā Традиции и обележја од животот на Власите</p>	<p>-Слушање на народни влашки песни и разговор за темата и сл. - Разговор за традиционалните музички инструменти, носии и ора. -Читање текстови и разговор за познати автори на детска литература на влашки јазик. - Посета на занаетчиски дуќан. - Разгледување на фотографии со обележја од животот на Власите.</p>

4. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Предметот **јазик и култура на Власите** ги опфаќа следните подрачја: **Слушање, говорење, читање и пишување; Јазик ; Изразување и творење и Култура на Власите.**

При планирањето на наставата во VI одделение наставникот/наставничката важно е да има предвид дека треба да ги планира интегрално целите, содржините и активностите од сите наставни подрачја во наставната програма за да може да се постигне поврзување и целовитост во слушањето, говорењето, читањето, изразувањето и творењето на влашки литературан јазик. Исто така, треба да внимава во интегралното планирање да не се запостават некои од битни карактеристики на влашкиот јазик што се предвидени со наставната програма. Бидејќи овој наставен предмет во VI одделение се изучува со по два час неделно, наставната програма одговара на развојните карактеристики на учениците и предвидениот фонд на часови.

Како што е веќе наведено, секое наставно подрачје интеракциски упатува на системот на наставата по предметот јазик и култура на Власите. Предметните подрачја даваат такви можности според структурата на целите и содржините, па во таа смисла не може да се разработуваат содржини (песни, раскази, народни приказни, басни и сл.), а притоа да не се користат формите на изразување и творење (прераскажување, опишување) или да не се внимава на знаењата за јазикот во изразувањето и творењето). Оваа поврзаност меѓу наставните подрачја по предметот јазик и култура на Власите е битна карактеристика на наставата којашто се надоградува и со поврзувањето на содржините од овој предмет со другите предмети, што претставува важен принцип во реализацијата на наставата во основното училиште.

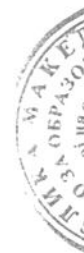
При планирањето на содржините наставникот/наставничката треба да се придржува на правилата на постапност и систематичност, така што при разработката на новите содржини да се следи спиралната прогресија односно секогаш врз основа на познати содржини да се надградуваат нови при што подеднакво да се развиваат четирите јазични вештини: слушање, говорење, читање и пишување. За да може да се постигне целта на наставата по овој предмет се налага потреба да се планираат и да обработуваат претежно содржини (текстови, песни, раскази и сл.) на влашки јазик во кои се содржат интересни теми за обичаите и другите карактеристики поврзани со јазикот и културата на влашкиот народ.

Прејораки за корисање на годишниот фонд на часови- 72 часа годишно, 2 час неделно.

- По наставни подрачја се предлага за: Слушање, говорење, читање и пишување – 30 часа; Изразување и творење - 18 ; Јазик - 15 ; Култура на Власите- 9 часа.

Наставни средства:

- учебник избран за соодветниот предмет, одобрен од страна на министерот;
- приказни, песни, списанија, енциклопедии, речници и сл.;
- аудио-визуелни средства и други средства во зависност од предметот - CD ;

- други извори за учење: Интернет;

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

На почетокот на учебната година наставникот/ наставничката прибира показатели со цел да се запознае со предзнаењата на учениците за влашкиот јазик во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Навреме треба да воспостави контакт со родителите и да ги запознае со карактеристиките на наставната програма по влашки јазик, начинот на обработката на содржините во наставата и следењето на постигањата на учениците (особено дека во шесто одделение, во текот на годината учениците се оценуваат со описна и бројчана оценка, а на крајот на наставната година добиваат свидетелства со бројчани оценки).. Притоа треба да се нагласи дека оценката по овој предмет влијае на општиот успех на ученикот.

ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ - Во текот на наставата по влашки јазик во петто одделение се препорачува формативно следење кое вклучува изработка и водење на портфолио на учениците што опфаќа:

- собирање на показатели (детски изработки, творби, искази и сл.) за секој ученик посебно;
- тековни (формативни), однапред подготвени, евалвациони листи за секој ученик, кои се пополнуваат по конкретна негова активност или студии на случај во кои наставникот ја бележи фактичката состојба;

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ - Врз основа на целокупните податоци од формативното оценување наставникот го опишува развојот на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје од наставната програма по влашки јазик.

ДОСТАПНОСТ И ПРООДНОСТ НА ПОРТФОЛИОТО

- Завршната бројчана оценка се доставува до родителите и станува дел од портфолиото на ученикот.
- Портфолиото на ученикот со прочистени и селектирани податоци за ученикот се пренесува во наредното, повисоко одделение.

НАЧИНИ НА ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ - Согласно со природата на програмата по јазик и култура на Власите во шесто одделение, може да се применуваат различни методи и техники за усно и писмено проверување на постигањата на ученикот (говорни вежби, презентации, писмени вежби, и сл.).

6. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализација се темели на Нормативот за простор, опрема и наставните средства за I до VI одделение донесен од страна на Министерот за образование и наука со решение бр. 07-1830/1 од 28.02.2008 година.

7. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во шестото одделение може да ја изведува лице кое добро го говори влашкиот јазик, има сертификат за следена обука и има завршено студии на:

Филолошки факултет – наставна насока

8. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Ученикот/ученичката:

- ги разликува специфичните гласови на влашкиот јазик;
- чита течно текстови за позната тематика со соодветна интонација и акцент;
- ја разбира содржината на слушнат или прочитан дијалог, краток текст, народна приказна;
- опишува слики, случки и лично искуство во усна и писмена форма;
- користи правилно јазични средства, правопис и интерпункција;
- прераскажува усно и писмено содржини (слободно и со помош на прашања);
- ја знае функцијата на интерпункциските знаци и правилно ги применува при читање и пишување;
- раскажува за доживевани настани и случки од лично искуство;
- раскажува во усна и писмена форма во сегашно, минато и идно време;
- прераскажува текстови по даден план;
- слуша и разбира песни од музичкото творештво на Власите;
- го разбира значењето на народните обичаи и обреди на Власите;
- покажува интерес за литературното творештво на Власите;
- истражува за стари занаети и други обележја од животот на Власите.

9. КОМИСИЈА КОЈА ЈА ПОДГОТВИ НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

- Проф. Д-р. МаријаКостова, Филозовски факултет - Скопје
- Марија Николова, Министерство за образование и наука – Скопје
- Султана Штерјова , О.У.”Кузман Јосифовски-Питу” – Скопје
- Агапи Чункоска ОУ „Никола Карев” – Крушево
- Жанета Чонтева – дипл. психолог
- м-р Таше Стојановски – советник во Бирото за развој на образованието – координатор
- Жанета Чонтева, психолог -УНИЦЕФ

10. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по јазик и култура на Власите за шестто одделение во деветгодишното основното образование ја донесе

Министер

Сулејман Рушители

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
на ден 22 05 Бр. 07-40974
Скопје 2008 год.
СКОПЈЕ